

Németh Kálmán földmérő és bányaművelő mérnök gondolatai

„Tisztelt jubileumi emlékülés, kedves megjelent Vendégek!

Köszönöm a szervezőknek a meghívást és mindnyájukat kérem nézzék el nekem, hogy – az eddigiekhez méltóan – nem tudok és nem is akarok magasztos szónoki fordulatokkal élni, sokkal inkább szeretnék a forradalmi összetevők néhány hétköznapi mozaikjára rávilágítani.

A hitelesség kedvéért saját példával szeretném ezeket alátámasztani, amit nézzenek el nekem.

Látva a megjelentek korösszetételét és ismerve a forradalomról szóló történelmi tájékoztatást, tanítást, talán nem lesz felesleges az 50-es évek elejének – Rákosi Mátyás által fémjelzett – diktatúrájától elindulni.

Az első nagy megrázkódtatás akkor ért, amikor '48-ban kitélepitették az Alföldre a legjobb barátomat, akinek csupán az volt a bűne, hogy jegyző apja nem mindig tartotta a száját.

Aztán a következő évben apám disszidált, itt maradt anyám öt kiskorú gyerekekkel. Az, hogy ettől kezdve még inkább nyomorogtunk, egyáltalán nem volt kirívó eset, mert majdnem ugyanúgy nyomorgott még a vezető munkásosztály is, de különösen a szövetséges parasztság, akár belépték a tsz-be, akár ellenálltak és önállóan gazdálkodtak. Főleg a módosabbnak és népnyzónak nyilvánított kulákságtól szinte mindent elvettek, ahogy akkor süttögték, még a „padlást is lesepték”.

Vagyis családunknak nem a nyomor elviselése volt a legnagyobb büntetés, hanem a megalázó megkülönböztetés. Ugyanis a munkás, a paraszt, az értelmiség és a magánzók mellett létezett egy „x-es származású” megjelölés, ahová a „nép ellenségeit”, a régi rendszer híveit, az államosítással kisémmizetteket és másokat, vagyis minden megbízhatatlan egyént soroltak. Apám disszidálása miatt mi is ide kerültünk.

Miután '53-ban, érettségi után nem vettek fel az egyetemre, egy évig a Soproni Járási Tanácsnál kaptam munkát, „nemes feladattal”, a környék adóbeszedését „segíthetem”. Ez az egy év életre szóló benyomást tett rám, ekkora nyomort, emberi kétségbeesést előtte és utána sem láttam. A termékeiktől megfosztott emberektől adózás címén

még a becsorgó forintokat is el kellett venni.

Ilyen érzésekkel kerültem – némi helyi segítséggel is megtámogatva – a soproni egyetem Földmérő-mérnöki karára, eltérően a bányászoktól, akik csak a III. évfolyamra jöttek vissza Miskolcra, miután akkor még a szaktanárok nem voltak hajlandók oda átköltözni. Vagyis tudni kell, hogy ebben az időszakban, így '56-ban is – sajnos szervezetileg szétszakítva – az erdészeti Főiskola mellett még regnált (az akkor még Rákosi Mátyás előnévvel illetett) Nehézipari Műszaki Egyetem említett két kara Sopronban.

Visszakanyarodva az akkori hallgatói életkörülményekre, tudni illik, hogy akkor már Sztálin halála után vagyunk és kezd a szék inogni Rákosi alatt. Bár a DISZ tagság még akkortájt is általános volt – miután az ajánlásnál és a felvételnél is döntő szerepet kaptak vezetői – politikai irányvonala azonban fokozatosan áthajlott a társadalom egyéb rétegeinek elégedetlenségét megfogalmazó, a változtatás igényét kifejező hangjába.

A már említett kényszerű egyetemi szétválás következtében a fiatalok is két szervezetbe tömörültek, természetesen én csak a műszakiak hangulatáról nyilatkozhatok.

A hangulatváltásra talán az is némi bizonyítékot szolgál, hogy '56 tavaszán már engem, mint „x-es származásút” is beválasztottak a vezetőségbe. Mindez annyiban is érdekes, hogy a nevezetes napon ebben a teremben közfelkiáltással választottak be a földmérők képviselőjeként a

MEFESz vezetőségébe, ahol vezetőnek a legjobban érvelő és szervező *Bujdosó Alpárt* választottuk. Természetesen az egységes szervezet vezetőjévé, amiben a József nádor Műegyetem visszaállításának gondolata is tükröződik. Az összetartozás az egyesülés vágya fejeződik ki a követelések 3. csoportjában – a soproni de nem a városra, hanem a helyi egyetemre vonatkozó – megfogalmazás, szó szerint: **Követeljük, hogy a Műszaki Egyetemi Karokat és az Erdőmérnöki Főiskolát vonják össze egy egyetemmé Sopron székhellyel, egy rektor igazgatása alatt. Azonnal hozzanak határozatot a Bánya- és Földmérő-mérnöki kar kettészakítottságának megszüntetéséről.**

Egy kicsit előre szaladtam, már a követelésekről szóltam, holott előtte még érzékeltetni akartam azt a hangulatot, ami akkor ért, amikor 50 éve ugyanitt ülve hallgathattam azt a lelkes vitát, ami itt zajlott. Meghatottság szállja meg az embert, amikor visszagondol az emlékezetes történésekre, a gyors események lefolyására, még ha az emlékezet már megkopott is.

Jól emlékszem, hogy ebben (!) a sarkokban érvelt egy ún. „szakértetség” I. éves erdészhallgató. Azért érdekes a „szakértetség” jelző, mert ők inkább a rendszer támogatói voltak, így ez a hallgató szinte minden változás ellen volt. Aztán emlékszem fiatal oktatók, lelkes hallgatók felszólalásaira, reagálva a javaslatokra, a felvetésekre, segítve ezzel a követelések megfogalmazását. Így állt össze a követelések hármast csoportja:

- *Általános követelések* (14 pontban)
- *Általános egyetemi követelések* (15 pontban)
- *Soproni vonatkozású követelések*. (12 pontban)

Nézzünk bele most röviden a 13 nap történéseibe, bár erről már sokat olvashattak, hallhattak.

Említettem már, hogy 1 évig az akkor még létező Soproni Járási Tanácsnál dolgoztam, így a város és környékén személyi és helyismerettel is rendelkeztem. Ennek köszönhetően kaptam a „testhez-álló” feladatot; *közellátási felelős lettem*. Természetesen nem egyedül irányítottam az egész munkát, erre képtelen lettem volna. A részterületeknek megvolt a felelőse, amit felelősségteljesen, megbízhatóan elláttak. Rám csupán az összefogás, a vezetőséggel való egyeztetés, jóváhagyás hárult. Másutt már sokszor elmondtam, hadd említsek meg egy különös esetet: A soproni malomban fogytán volt már a kenyér alapanyaga, a búza. Megtudtuk, hogy a vasútállomáson vesztgel néhány vagon, Ausztriába tartó export-búza. Megkértem a vezetőség beleegyezését és máris ürítették a malomban a szállítmányt.

Ki kell hangsúlyozni, hogy ilyen lelkes ténykedést, összetartást, egymás iránti megbecsülést ezt megelőzően és azóta sem tapasztal

Felidézhetnék még néhány érdeklődésre számot tartó izgalmas eseményt, de azokat elolvashatják ifj. *Sarkadi Sándor* e témában írott könyvében is.

Ugorjunk inkább egy nagyot és idézzük fel a november 4-i soproni eseményeket.

Előljáróban hadd tegyek egy vallo-mást, ami a történetek kifejtésekor úgysis kiderül. Szerintem mi soproni egyetemisták se hősök, de még nagyon bátrak se voltunk. Feladatainkat maradéktalanul elláttuk mindaddig, amíg értelmetlen harcokra nem szántak bennünket. Szerencsék is volt, hogy Nagycenknél – máig pontosan ki nem derített módon – valaki hatástalanította a lövegeket. Aztán a városban géppisztolyokkal már nem vártuk be az oroszokat – értelmetlen harc lett volna –, inkább Ausztriába menekültünk, vezetőink és saját butaságunkból, fegyveresen egy semleges országba. Ennek volt köszönhető, hogy jó néhányan

amerikai fogságba kerültek. Többen nem, minket St. Wolfgangba, egy diáküdülőbe gyűjtöttek össze. Érzelmi okokból – és annak hatására, hogy ki látogató társainktól megtudtuk, hogy az itthoni megtorlásokról terjedő hírek alaptalanok – két társammal hazajöttünk és folytattuk tanulmányainkat.

Végül sajnós azt is megértük, hogy 1959-ben ugyan még itt végezhattunk, de utána az egyetemet végleg Miskolcra költöztették, kivéve a mi szakunkat, azt a budapesti Műszaki Egyetemhez csatolták.

Azóta sok víz lefolyt a Dunán, hatalmas átalakulásnak lehetünk tanúi. Ugyanakkor megható, hogy az egyetem területére érve az embert áthatja a selmeci hagyományok szelleme. Önmagában a „Jó szerencsét!” köszöntés hallatán megremeg az ember lelke. Megható, szívet melengető. Kérem az egyetem vezetőségét, oktatóit, dolgozóit, de leginkább a hallgatóit, hogy ’56 emlékére is őrizték a selmeci hagyományokat akkor is ha már a gyakorlatban értelmét veszíti is az. Az egyetem falain belül sokáig maradjon meg üdvözlésnek a

„Jó szerencsét!”

Fodor Tamás Sopron polgármestere

„Tisztelt Ünneplők!
Kedves Barátaim!

Tisztelettel köszöntöm önöket az 1956-os magyar forradalom és szabadságharcról megemlékező soproni ünnepsorozat egy újabb helyszínén.

Köszönetet mondok mindazoknak, akik szervezőmunkájukkal, lelkesedésükkel hozzájárultak ahhoz, hogy az 50. évforduló eseményei ne csupán egy törvénnyel elrendelt ünneppel kapcsolatos, bürokratikus kötelezettség érzetét keltsék, hanem valóban méltó módon emlékezzenek meg azokról a megrendítő napokról, hetekről, melyekre Sopron büszke lehet.

Legfőképpen köszönet illeti a Nyugat-magyarországi Egyetem vezetőit, munkatársait és hallgatóit, hogy az intézmény hagyományaihoz, rangjához illő programokkal teszik emlékezetessé az évfordulót.

Érdemeiket nem kisebbíti az, hogy nem is tehettek volna másként. Sopron egyetemének mai diákjai, oktatói történelmi örökösei azoknak a diákoknak és oktatóknak, akik nem csupán tanúi, hanem alakítói is voltak sorsfordító

időknek. Azoknak, akik nemcsak Sopron történelmét, hanem az országét is írták itt, a nyugati végeken, legemlékezetesebben 85 éve, 1921 szeptemberében és 50 éve, 1956 októberében.

Ötven esztendeje Sopronban a hamu alatt parázsló tüzet az egyetemi ifjúság lobbantotta lángra, s olyan határozottsággal, lelkesedéssel, ugyanakkor józan bölcsességgel állt a forradalom élére, hogy az megdöbbsentő.

A Diáktanács már október 20-án 30 pontban benyújtotta az egyetemi tanácsülésnek a demokratikus változásokra irányuló javaslatát. A diákság által itt, a SOTEX kultúrház nagytermében 22-én szervezett nagygyűlés jelentette a forradalom kezdetét Sopronban. A Soproni Egyetemi Karok Diákparlamentje által kiadott nyilatkozat a következetes politikai akarat, az érettség és a felelősségteljes, erőszakmentes gondolkodás dokumentuma.

„Ettől kezdve a Diáktanács vezette a mozgalom ügyét, nemcsak az egyetemen, de a városban is mindaddig, amíg meg nem alakult a város forradalmi bizottsága” – írja visszaemlékezésében *Roller Kálmán*.

23-án másfél ezer diák néma tüntetésre vonul végig a városon – „Együtt a lengyelekkel” feliratú transzparenszel –, hogy megkoszorúzzák a várostorony melletti 48-as emlékoszlopot és elénekeljék a Himnuszt. Aki látta őket, úgy érezte, hogy nagyobbat tud lélegezni...

A következő napok eseményeinek középpontjában mindenütt ott vannak a főiskolások. Szolgálatot tartanak a dékáni tanácsteremben, s megszervezik az együttműködést a soproni gyárak, üzemek, iskolák és a városi tanács forradalmi alakulataival; megegyeznek a járás katonai és rendőri egységeinek parancsnokaival; lefegyverezik a helyi AVO-t; őrökdenek a közbiztonságon; megakadályozzák a megtorlásokat; a kommunista jelképeket maguk távolítják el, kivédve ezzel a spontán népharag nehezen kiszámítható következményeit; gondoskodnak az élelem- és gyógyszerellátásról.

Az egyetemi ifjúság október 27-én választott képviselőket küld ide, a SOTEX kultúrházba, az Ideiglenes Nemzeti Tanács alakuló összejövetelére, hogy a vértelen soproni forradalom